

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 463/1-ХП/16 04.04.2013. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, 04.04.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ПОЛИТИЧКЕ, ЕКОНОМСКЕ И КУЛТУРНЕ ПРИЛИКЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1929-1941, докторанда Божицу Славковић.

За ментора је одређен проф. др Љубодраг Димић.

Доставити: 1х Универзитету у Београду 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
--	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр. 6/2306</u>	
(број захтева)	
<u>4.04.2013.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929-1941

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА историја
ОБЛАСТ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Божица (Жарко) Славковић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо Филозофски у Београду
образовање:

Година 2009. дипломирања:

Назив мастер рада кандидата:

Југословенско-албански економски односи 1945-1948. Планови и сарадња

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: Филозофски

Година одбране мастер рада: 2010.

Обавештавамо вас да Наставно-научно веће је

на седници 4.04.2013. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Славковић Божицу

Име и презиме ментора: Љубодраг Димић

Звање: редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Историја српске државности, III, Србија у Југославији, Београд 2001, 472.
2. Југословенска држава и Албанци, Тематска збирка докумената, I-II, Београд 1998/1999, 785+892 (коаутор Ђ. Борозан).
3. Културна политика у Краљевини Југославији, I-III, Београд 1996/1997, 561+518+541.
4. Земља живих, Београд 2004, 372 (коаутори В. Стојанчевић и Ђ. Борозан).
5. Školsko pitanje i odnosi između Jugoslavije i Albanije 1918-1939, Stanovništvo slovenskog porekla u Albaniji, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa, Titograd 1991, 907-924.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за

високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

Образложење предлога теме докторске дисертације

"ПОЛИТИЧКЕ, ЕКОНОМСКЕ И КУЛТУРНЕ ПРИЛИКЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1929-1941."

Предмет истраживања

У научној и стручној литератури посвећеној Косову и Метохији уочено је да историјски период после 1929. године није систематски истраживан нити историографски обрађиван. Досадашња српска историографија је углавном посветила пажњу само мањем делу важних питања везаних за тему Косова и Метохије (гранични инциденти после Првог светског рата, питање аграрне реформе и колонизације, развој комунистичке партије и синдиката на Косову и Метохији, развој и спровођење великоалбанске идеје, питање исељавања муслимана из Јужне Србије, и у мањем броју радова, питање школства у појединим периодима). Готово и да није било радова који целовито сагледавају простор Косова и Метохије у политичком, економском и културном погледу 1929-1941. Предмет овог истраживања представља покушај да се из угла и позиција историјске науке сагледају политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији у периоду 1929-1941. Сматрамо да је обрада наведене теме научно оправдана и друштвено корисна.

Хронолошке границе рада упућују нас на период личног режима краља Александра I Карађорђевића, који је отпочео 6. јануара 1929. Тада је донет Закон о називу и подели земље на управна подручја што је имало за циљ стварање југословенске "националне и државне интеграције", па је отуда и Краљевина

Југославија била подељена на девет бановина. Простор Косова и Метохије је припадао трима бановинама – највећим делом Вардарској, затим Зетској и Моравској. Други хронолошки међаш наше теме представља април 1941. и почетак Другог светског рата у Краљевини Југославији.

Територија Косова и Метохије је, после ослобођења 1912. године, била простор оптерећен тешким историјским наслеђем. Пред новом државом био је ни мало лак задатак да "ликвидира" феудализам, створи могућности за извлачење из вишевековне заосталости, обезбеди брзи економски напредак, и смири и регулише прошлости оптерећене и напете националне односе. Косово и Метохија су у периоду диктатуре били простор на коме су се сукобљавале две идеје, државна, идеја "интегралног југословенства", и великоалбанска, која се ширила међу албанским становништвом, уз подршку великих сила, нарочито Италије. Југословенска држава је покушавала кроз законодавство и бановинску управу да спроведе своју власт и идеологију, али је то често давало слабе резултате. Сиромаштво и глад, лоше комуникације, корумпираност административног апарата, активности албанске политичке елите, утицали су на константну напетост на овом простору, који је имао за југословенску државу велики географски и геополитички значај. Држава је покушавала да улагањима модернизује живот на Косову и Метохији, али је и даље велики број становника остао неписмен и хигијенски недовољно просвећен, бавио се екстензивном пољопривредом на малом простору, без могућности да прихвати позитивне државне законе. Поред великих економских потенцијала, подручје је и даље стагнирало, а модернизација овог простора на неки начин остала недовршена. Стална сукобљеност у верском и националном погледу, спој традиционалног и модерног, одређивали су свакодневни живот људи, па је страх од вербалних и физичких напада био константан. Априлски рат 1941. године нарочито је појачао тензије, јер је тиме био отворен пут стварању етничке и територијалне Албаније. Сви ти процеси и појаве биће предмет наших истраживања.

Циљ истраживања

Примарни циљ нашег рада јесте да понуди целовиту слику политичких, економских и културних прилика на Косову и Метохији у годинама 1929-1941. У раду ћемо посебну пажњу поклонити простору и његовим потенцијалима. Циљ нам је да укажемо на његов географски и геополитички значај, као и битну спољнополитичку позицију.

Један од циљева нашег истраживања је да анализирамо однос државе и бановинских власти у Вардарској, Моравској и Зетској бановини у оквиру којих су се налазили Косово и Метохија. У ту сврху анализираћемо финансијска улагања, административни апарат и улогу војске, полиције и жандармерије у стабилизацији и модернизацији друштва Косова и Метохије.

Такође, као један од циљева нашег истраживања је и реконструкција друштвених структура Косова и Метохије. Са посебном пажњом пратићемо миграциона кретања на простору Косова и Метохије.

Важан циљ нам је да анализирамо утицај великих сила на дешавања на простору Косова и Метохије. Пажњу ћемо посветити балканском контексту који је утицао на бројне процесе који су одређивали стварност живота на том простору. Посебно ћемо истражити сложени однос Краљевине Југославије са Албанијом, која је била непријатан сусед са немирном границом. Покушаћемо да сагледамо на који је начин великоалбанска идеја, која је била присутна деценијама међу албанским становништвом, долазила у сукоб са идејом "интегралног југословенства" коју је монарходиктатура покушала да спроведе.

Циљ нам је да покажемо политички живот са свим менама кроз које је пролазио. У складу са тим анализираћемо присутност и утицај политичких странака на Косову и Метохији, како су политичари видели простор и друштво које је на њему егзистирало и ко су били носиоци страначког живота. Парламентарни избори, избори за сенаторе, као и општински избори су историографски само делимично дотицани обрадом других тема. У нашем раду ћемо покушати да прецизно и целовито реконструишемо и прикажемо резултате избора, изборних

борби, пропаганду и изабране посланике. У односу на то, у мери у којој је то могуће, представимо и људе који су чинили политичку елиту Косова и Метохије и обратити пажњу на њихове политичке капацитете.

Један од важних циљева биће нам да покажемо да ли је простор Косова и Метохије привредно напредовао или стагнирао у годинама 1929-1941. Анализираћемо обим и структуру инвестиција, економске потенцијале, пољопривреду, индустрију, трговину и занатство, грађевинарство и саобраћај. Такође, покушаћемо да идентификујемо представнике економске елите и њихов однос према држави.

Један од циљева нам је систематизација досадашњих историографских сазнања о школству и просвети на Косову и Метохији. Обратићемо пажњу на школску администрацију, ученике, школе и услове рада. Покушаћемо да истраживањима одговоримо на питање о учешћу националних мањина у наставном процесу као и њиховом процентуалном присуству међу наставничким кадром и ученичком популацијом. Наша истраживања ће покушати да понуде рационалне одговоре на бројне стереотипе превасходно везане за дискриминацију Албанаца у Краљевини Југославији.

Међу циљевима нашег истраживања је и настојање да дамо скицу културног и друштвеног живота Срба и припадника националних мањина на Косову и Метохији. Пратићемо кроз штампу готово свакодневне вести о физичким и вербалним међуетничким сукобима. На посебан начин биће истакнута статистика кривичних дела и уништавања приватне и црквене имовине.

Резултат овог истраживања требало би да буде покушај стварања објективне слике о Косову и Метохији, том политички, економски и културно сложенем простору.

Основне хипотезе

- Историјско наслеђе, географске карактеристике, сиромаштво и глад, удаљеност од културних центара, саобраћајна мрежа и комуникације, културна запуштеност и

непросвећеност обележавали су живот на Косову и Метохији, отежавали његов развитак и модернизацију.

- Већина становништва бавила се пољопривредом, што је утицало на успорену индустријализацију подручја.
- Државни закони донети у периоду диктатуре нису дали очекиване резултате на пољу побољшања живота на Косову и Метохији.
- Идеолошка пропаганда "интегралног југословенства" која је била стално присутна у школству и у другим сегментима живота, није дала очекиване резултате у формирању "југословенске свести" и денационализацији мањинског становништва.
- Покушај да се успостави национална и социјална равнотежа кроз спровођење аграрне реформе и делимично исељавање муслимана из Југославије није успео.
- Укључивање албанске елите у политички живот представљао је један од покушаја решавања националног питања, који је дао слабе резултате.
- Великоалбанска идеја и деловање Косовског комитета битно су утицали на дешавања на Косову и Метохији у целом периоду 1929-1941.
- Гранични инциденти и антидржавна пропаганда били су готово свакодневни.
- Национални односи били су у средишту опште политичке и друштвене напетости на простору Косова и Метохије
- Анахроно и пасивно подручје Косова и Метохије остало је такво и после слома Краљевине Југославије.

Метод истраживања

Питање Косова и Метохије у историографији постало је посебно актуелно 80 – их година 20. века, али су радови који су тада настајали били претежно публицистички, и само су једним мањим делом припадали научној историографији. Ангажовањем Српске академије наука и уметности 1983, када је био организован међуодељењски одбор и округли сто о научном истраживању Косова и Метохије, повећао се број стручних студија посвећених историји овог простора. Незаобилазна су дела Д. Богдановића, В. Стојанчевића, Р. Самарџића, затим Б. Петрановића, Б. Глигоријевића, А. Митровића, који су први покушали да дају научну анализу

прилика на Косову и Метохији у 20. веку. Током времена појавиле су се и студије Ђ. Борозана, Д. Батаковића, М. Павловића, С. Терзића које представљају стручно обрађивање питања везаних за Косово и Метохију. Радови Љ. Димића, обрађују друштвени али и политички контекст, нарочито просветне и културне прилике на Косову и Метохији. М. Обрадовић, Н. Гаћеша, Б. Лекић темељно се баве аграрном реформом у својим радовима. Дела етнолога и антрополога (Т. Вукановић, А. Урошевић, М. Лутовац) помажу да се сагледа другачија слика косовско-метохијских предела и прикаже традиција, обичаји и свакодневни живот. Радови албанских историчара (С. Скенди, А. Хадри) дају пристрасан поглед на историју, али их не смео занемарити у тумачењу. Млађи историчари (В. Јовановић, Д. Тасић) баве се темама и сегментима из међуратне историје Југославије и Јужне Србије, што је такође од користи за наш рад.

У истраживању би био коришћен историјски метод. Прва фаза рада би подразумевала сакупљање необјављене архивске грађе, која се у највећој мери налази у Архиву Југославије. Велики број извора првог реда, расут је по фондовима овог архива. То су фондови и збирке, који нам пружају могућност да објективно посматрамо догађаје на простору Косова и Метохије. Требало би издвојити извештаје из фонда Двора Краљевине Југославије, статистике фонда Министарства просвете, записнике и белешке фонда Милана Стојадиновића, извештаја Централног прес бироа, као и других драгоцених материјала у фондовима различитих министарстава Краљевине Југославије. Значајна грађа за истраживање границе, граничних инцидената и војног аспекта наведене теме налази се у Војном архиву (Пописник бр. 17 – Архивска грађа бивше југословенске војске од јануара 1921. до априла 1941. године). Такође, од помоћи су фондови Архива Србије, који нам дају преглед спорова око државних шума и граничних протокола (фонд Суда за ограничавање државних шума), као и реферате и историјате Албаније и Косова и Метохије (збирке БИА). Већина расположивих извора налази се у Београду, што је повољна околност за истраживача, али проблем постоји када је у питању истраживање у локалним архивима на Косову и Метохији, што би осветлило ситуацију на микроплану.

Поред необјављене, у истраживању ће бити коришћена и објављена грађа, која се односи на резултате пописа становништва, записнике са седница Министарског савета, јубиларне зборнике, статистике, стенографске белешке Народне скупштине и Сената. Као непосредан извор и сведок догађаја, од изузетног значаја за изучавање Косова и Метохије у међуратном периоду биће штампа и периодика из тог периода. Од значајне помоћи ће бити: Јужни преглед, Српско Косово, Вардар и други.

У следећој фази би се грађа анализирала и критички преиспитивала, након чега би се прешло на синтетизовање резултата и писање дисертације.

Структура рада

Предложена тема би садржала предговор, увод, осам поглавља образованих по тематском принципу, закључак, кратак резиме и списак извора и литературе.

У *Предговору* је предвиђено одређивање према теми и разлози за изучавање ове проблематике, критички осврт на постојећу литературу, коришћена грађа, кратко објашњавање структуре и метода рада.

Увод ће садржати слику Косова и Метохије у три целине, пре свега у оквиру турске државе (1878-1912), односно од формирања Прве Призренске лиге, исказивања идеје о Великој Албанији, до Балканских ратова и ослобођења 1912. године. У следећој целини анализирали бисмо Косово и Метохију као део српске државе (1912–1918), од кратког периода мира до Првог светског рата и формирања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. У последњој, најзначајнијој целини за наш рад, која би представљала непосредни увод у истраживања која следе у наредним поглављима, бавили бисмо се Косовом и Метохијом у саставу југословенске државе (1918-1929), односно периодом који је претходио успостављању Шестојануарске диктатуре и промене назива у Краљевина Југославија.

У првом поглављу које би носило назив *Простор и његови потенцијали* направили бисмо скицу простора Косова и Метохије, која би се односила на опис антропогеографских, географских и историјских прилика на основу података из локалне штампе и радова антропогеографа, етнолога и историчара. Објаснили

бисмо њихов геополитички и стратегијски значај као граничног и као средишњег простора Балкана.

У другом поглављу које би носило назив *Држава и њено функционисање на Косову и Метохији* посветили бисмо пажњу државној и бановинској власти, у оквиру којих су се налазили Косово и Метохија у периоду 1929-1941. Покушали бисмо да на основу архивских података, статистичких годишњака, реферата, извештаја са инспекцијских путовања, издвојимо буџете и финансирања југословенске државе у овај простор и да направимо компаративни увид у улагања. Сагледали бисмо административни апарат, да бисмо схватили како функционише бановинска управа и војска, полиција и жандармерија.

У трећем поглављу које би се звало *Друштво Косова и Метохије* анализирали бисмо становништво и његове демографске, националне, верске, социјалне, полне, старосне, поседовне, здравствене структуре. Описали бисмо особености и друштвену физиономију већих градова и вароши на Косову и Метохији, њихов значај и развој у међуратном периоду, као и типологију сеоских насеља. Посебан истраживачки напор био би посвећен миграцијама са овог простора из политичких и економских разлога, што се нарочито односи на исељавање муслимана у Турску и друге земље.

У четвртном поглављу које би носило назив *Југославија, велике силе и балканско окружење* анализирали бисмо пре свега однос великоалбанске идеје, са једне, и идеје "интегралног југословенства", са друге стране. Видели бисмо како велике силе, пре свега Италија и Велика Британија, утичу на ситуацију у држави и како се односи са суседима, Бугарском, Румунијом и Грчком, а пре свега Албанијом, преламају у утицајима великих сила. С обзиром на напетост у односима са суседима, постојао је проблем на граници који се јављао у облику граничних инцидената, односно пропагандне активности и илегалних прелазака границе, па бисмо томе посветили последњу целину у овом поглављу.

У петом поглављу које би носило назив *Унутрашњополитичке прилике на Косову и Метохији* осврнули бисмо се на деловање политичких странака на Косову и Метохији, односно на парламентарне изборе 1931, 1935 и 1938. године, изборе за Сенат и општинске изборе. Такође, показали бисмо бурне изборне борбе и

пропаганду која се вршила преко летака и изборних листова. У посебном делу бисмо анализирали политичке личности, односно покушали да представимо биографије утицајних људи у овом периоду са простора Косова и Метохије (посланика и сенатора, градских поглавара, верских поглавара и културних и јавних личности).

У шестом поглављу под називом *Привреда Косова и Метохије: Између економског развоја и стагнације* бавили бисмо се анализом широког корпуса привредних питања. С обзиром на то да се већина становништва бавила пољопривредним делатностима, посветили бисмо томе посебну целину, у оквиру које бисмо показали и резултате аграрне реформе и упоредили различите погледе из постојеће литературе. Да би се разумео покушај државне модернизације нужно је указати на економске потенцијале подручја, природне ресурсе и њихову експлоатацију, развој саобраћајне мреже, статус трговине и занатства у периоду индустријализације и развој банкарства. Преко прецизних података разних министарстава анализираћемо обим и структуру инвестиционих радова на овом подручју.

У седмом поглављу које би носило назив *Културно – просветне и верске прилике на Косову и Метохији* осврнули бисмо се пре свега на значајно културно-историјско наслеђе Косова и Метохије, а затим бисмо, на основу богате грађе фонда Министарства просвете и одговарајуће литературе, реконструисали државну интервенцију у просвети, мрежу народних, средњих, грађанских и учитељских школа. Посебну целину посветили бисмо сложеним верским приликама и покушали да покажемо однос државе и цркве, као и однос са верским заједницама националних мањина.

У осмом поглављу које би носило назив *Свакодневица живота на Косову и Метохији* на основу литературе и извора био би реконструисан свакодневни живот, узајамни односи етничких група, позитивни примери суживота, спој традиционалног и модерног, породични живот и њихови традиционални обичаји. Преко извештаја Централног хигијенског завода и Министарства народног здравља и локалних домова здравља систематизовали бисмо здравствене прилике, велике епидемије и статистику болести, здравствено и хигијенско просвећивање, мрежу

здравствених институција и укупног медицинског особља. Теме као што су етнички екцеси, разбојништва, уништавање приватне и црквене имовине биће предмет посебне анализе. У овом поглављу бисмо на основу података из извора и локалне штампе, направили статистику кривичних дела по срезовима и извршиоцима.

На крају, *Закључком* ће се на целовит и сажет начин изнети сви најважнији резултати истраживања. Рад ће сачињавати још кратак *Резиме* на енглеском језику и *Библиографија*, у којој ће бити наведени извори и литература коришћени у изради рада.

У наставку је наведена прегледна структура рада.

ПОЛИТИЧКЕ, ЕКОНОМСКЕ И КУЛТУРНЕ ПРИЛИКЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1929-1941.

ПРЕДГОВОР

- О оквирима теме
- Осврт на изворе и литературу
- О структури рада

УВОД

- У оквиру турске државе (1878-1912)
- Део српске државе (1912-1918)
- У саставу југословенске државе (1918-1929)

I – ПРОСТОР И ЊЕГОВИ ПОТЕНЦИЈАЛИ

- Географске одлике простора
- Геополитички значај и спољнополитичка позиција

II – ДРЖАВА И ЊЕНО ФУНКЦИОНИСАЊЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- Државна и бановинска власт
- Финансије

- Администрација
- Војска
- Полиција и жандармерија

III – ДРУШТВО КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

- Становништво - друштвене структуре (демографска, национална, верска, социјална, полна, старосна, поседовна, здравствена)
- Градови, вароши и сеоска насеља
- Проблем иселавања муслиманског становништва

IV – ЈУГОСЛАВИЈА, ВЕЛИКЕ СИЛЕ И БАЛКАНСКО ОКРУЖЕЊЕ

- Југословенска држава и великоалбанска идеја
- Велике силе
- Албанија
- Суседи
- Проблеми на граници

V – УНУТРАШЊОПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- Политичке странке и идеје
- Страначке борбе
 - Парламентарни избори 1931, 1935. и 1938. године
 - Избори за Сенат
 - Општински избори
- Политичке елите
 - Посланици и сенатори
 - Градски поглавари
 - Верски поглавари
 - Културни и јавни радници

VI – ПРИВРЕДА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ: ИЗМЕЂУ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА И СТАГНАЦИЈЕ

- Економски потенцијали
- Трепча – судар капитала
- Пољопривреда
- Индустрија
- Трговина и занатство
- Грађевинарство и саобраћај
- Економске елите

VII - КУЛТУРНО- ПРОСВЕТНЕ И ВЕРСКЕ ПРИЛИКЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- Културно наслеђе
- Просветна политика државе
- Верске прилике

VIII – СВАКОДНЕВИЦА ЖИВОТА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- Култура живљења
- Здравствене прилике
- Међуетнички односи (страх, вербални и физички напади)
- Традиција и обичаји

Закључак

Резиме

Библиографија

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

НЕОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- 14 - Министарство унутрашњих послова Краљевине Југославије
- 37 - Милан Стојадиновић
- 38 – Председништво Министарског савета – Централни прес-биро
- 39 – Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије
- 62 - Министарство грађевина Краљевине Југославије
- 63 – Министарство правде Краљевине Југославије
- 65 - Министарство трговине и индустрије Краљевине Југославије
- 66 – Министарство просвете Краљевине Југославије
- 67 – Министарство пољопривреде Краљевине Југославије
- 68 - Министарство шума и рудника Краљевине Југославије
- 69 – Министарство вера Краљевине Југославије
- 70 – Министарство финансија Краљевине Југославије
- 71 – Министарство физичког васпитања Краљевине Југославије
- 74 – Двор Краљевине Југославије
- 80 – Јован Јовановић Пижон
- 88 – Адам Прибићевић
- 96 – Министарство аграрне реформе Краљевине Југославије
- 116 – Министарство ПТТ Краљевине Југославије
- 138 – Министарски савет Краљевине Југославије
- 148 – Министарство саобраћаја Краљевине Југославије
- 305 - Поповић Ђура
- 334 – Министарство иностраних послова Краљевине Југославије
- 335 – Војислав Јовановић – Марамбо

ВОЈНИ АРХИВ

Пописник бр. 17 – Архивска грађа бивше југословенске војске од јануара 1921. до априла 1941. године (закључно са априлским ратом)

АРХИВ СРБИЈЕ

Збирка докумената Безбедносно-информативне агенције

Суд за ограничавање државних шума

ШТАМПА

Архив за правне и друштвене науке

Вардар

Време

Гласник Централног Хигијенског завода

Добровољачки гласник

Јужни преглед

Класна борба: марксистички часопис

Наш дом

Наша реч

Нова Европа

Политика

Полиција

Самоуправа

Скопски гласник

Социјални архив

Српски глас

Српски књижевни гласник

Српско Косово

ОБЈАВЉЕНА ГРАЂА

- Ж. Аврамовски, *Британци о Краљевини Југославији. Годишњи извештаји Британског посланства у Београду 1921-1938*, књ. 2, Загреб, 1986.
- *Алманах Краљевине Југославије, Бановина Вардарска – општи преглед*, Скопље, 1931.
- *Априлски рат 1941. Зборник докумената*, Војноисторијски институт, Београд, 1969.
- Г. Божовић, *Косовска прича*, Београд, 2005.
- Г. Божовић, *По Гњиланском крају*, Приштина, 2006.
- Г. Божовић, *Слике Косова и Метохије*, Приштина, 2006.
- *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. марта 1931. године*, књ. 1, Београд, 1937.
- *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. марта 1931. године*, књ. IV, (Присутно становништво по главном занимању), Сарајево, 1940.
- *Закон о називу и подели краљевине на управна подручја; о банској управи; о празницима*, Збирка службеног гласника, св. XXXVI, Сплит, 1929.
- *Записници са седница Министарског савета Краљевине Југославије 1929-1931*, приредили Љ. Димић, Н. Жутић, Б. Исаиловић, Београд, 2002.
- *Јубиларна књига државних железница Краљевине СХС*, Београд, 1929.
- *Јубиларни зборник живота и рада СХС 1918 – 1928*, књ. 1-2, Београд, 1928-1929.
- *Југословенска држава и Албанци*, приредили Љ. Димић, Ђ. Борозан, том 1-2, Београд, 1999.
- *Југословенски федерализам – идеје и стварност*, књ.1, 1914-1943, приредили Бранко Петрановић, Момчило Зечевић, Београд, 1987.
- *Опис граничне линије између Краљевине Југославије и Краљевине Албаније*, МИП - Биро за разграничење, Београд, 1935.
- *Опис граничне линије између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске*, МИП - Биро за разграничење, Београд, 1935.
- *Опис граничне линије између Краљевине Југославије и Краљевине Грчке*, МИП – Биро за разграничење, Београд, 1935.

- Б. Петрановић, М. Зечевић, *Југославија 1918-1988. Тематска збирка докумената*, Београд, 1986.
- *Преглед извршених техничких радова код градских општина у току од 1919-1931. године*, Београд, 1934.
- *Пречишћено издање Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова са објашњењима*, Београд, 1938.
- *Статистика индустрије из 1938. године*
- *Статистика индустрије Краљевине Југославије : са адресаром индустријских предузећа*, Београд, 1941.
- *Статистички годишњак Краљевине Југославије*, књига 1-10 (1929-1940), Београд.
- *Стенографске белешке Народне скупштине Краљевине Југославије*
- *Стенографске белешке Сената Краљевине Југославије*
- *Уредба о административној подели земље са уредбама о унутрашњој управи у Банату и о уређењу и управи у области Косова и Уредба о финансирању округа, уређењу њихове финансијске службе и ликвидирању бановина (са одредбама о нераспоређеним бановинским службеницима)*, Београд, 1942.

МЕМОАРСКА ГРАЂА

- М. Константиновић, *Политика споразума. Дневничке белешке 1939-1941. Лондонске белешке 1944-1945*, Нови Сад, 1998.
- И. Мештровић, *Успомене на политичке људе и догађаје*, Загреб, 1969.
- А. Прибићевић, *Од господина до сељака*, прир. Ч. Вишњић, Загреб, 1996.
- С. Прибићевић, *Диктатура Краља Александра*, Загреб, 1990.
- М. Стојадиновић, *Ни рат ни пакт*, Ријека, 1963.

СИНТЕЗЕ И МОНОГРАФИЈЕ

- *Административно – територијалне промене у НР Србији од 1834-1954. године*, , Завод за статистику, Београд, 1955.
- С. Бабовић – Распоповић, *Културна политика у Зетској бановини 1929-1941*, Подгорица, 2002.

- Н. Балфур, С. Мекеј, *Кнез Павле Карађорђевић: једна закаслела биографија*, Београд, 1990.
- И. Банац, *Национално питање у Југославији: поријекло, повијест, политика*, Загреб, 1988.
- Д. Батаковић, *Косово и Метохија – историја и идеологија*, Београд, 1998.
- Д. Батаковић, *Косово и Метохија у српско – арбанашким односима-студије и чланци*, Београд, 1991.
- М. Белић, *Рударство у Србији. Положај, законска заштита и осигурање рударских радника*, Београд, 1938.
- И. М. Бецић, *Министарство финансија Краљевине Југославије 1918-1941*, Београд, 2012.
- М. Бјелајац, *Војска Краљевине СХС/Југославије 1922-1935*, Београд, 1994.
- М. Бјелајац, *Генерали и адмирални Краљевине Југославије 1918-1941. Студија о војној елити и биографски лексикон*, Београд, 2004.
- Б. Благојевић, *Значај аграрне реформе у јужној Србији*, Скопље, 1932.
- Љ. Бобан, *Контроверзе из повијести Југославије. Документима и полемиком о темама из новије повијести Југославије*, Загреб, 1987.
- Д. Богдановић, *Књига о Косову*, Београд, 1994.
- Ђ. Борозан, *Велика Албанија: поријекло-идеје-пракса*, Београд, 1995.
- М. Весовић, *Илегална штампа КПЈ 1929-1941*, Београд, 1989.
- Т. Вукановић, *Дреница: Друга српска Света Гора*, Приштина, 1998.
- Т. Вукановић, *Етнографске збирке музеја Косова и Метохије*, Приштина, 1956.
- Т. Вукановић, *Лена самовила са Косова*, Скопље, 1937.
- Т. Вукановић, *Мутавије у Приштини, сепарат*, Скопље, 1939.
- Т. Вукановић, *О култу Стевана Дечанског у Метохији*, Скопље, 1937.
- Т. Вукановић, *Плаћено нарицање код Шиптара и Македонаца*, Приштина, 1965.
- Т. Вукановић, *Срби на Косову, I-III*, Врање, 1986.
- Н. Вучо, *Аграрна криза у Југославији 1930-1934*, Београд, 1968.
- Н. Вучо, *Пољопривреда Југославије (1918-1941)*, Београд, 1958.
- Н. Вучо, *Привредна историја Југославије*, уџбеник, Београд, 1962.
- М. Гавриловић, *Привреда Јужне Србије*, Скопље, 1933.

- М. Гавриловић, *Развитак банкарства и привреде у Јужној Србији*, Скопље, 1931.
- Б. Глигоријевић, *Коминтерна југословенско и српско питање*, Београд, 1992.
- Б. Глигоријевић, *Краљ Александар Карађорђевић*, 1-2, Београд, 1996.
- П. Денда, П. Целатовић Иванов, *Суви До*, Београд, 1993.
- Љ. Димић, *Историја српске државности, Србија у Југославији*, књ. 3, Нови Сад, 2001.
- Љ. Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији 1918-1941*, књ. 1-3, Београд, 1996, 1997.
- Љ. Димић, *Срби и Југославија: простор, друштво, политика (поглед с краја века)*, Београд, 1998.
- С. Димитријевић, *Карактеристике индустрије и рударства бивше Југославије*, Београд, 1949.
- С. Димитријевић, *Привредни развитак Југославије од 1918-1941. год*, Београд, 1962.
- С. Димитријевић, *Страни капитал у привреди бивше Југославије*, Београд, 1958.
- И. Добривојевић, *Државна репресија у доба диктатуре краља Александра 1929-1935*, Београд, 2006.
- В. Драговић, *Српска штампа између два светска рата*, Београд, 1956.
- *Друштвено-политички положај и правни режим верских заједница у Југославији*, ИСИ, Београд, 1972.
- Ж. Дугац, *Против болести и незнања. Рокфелерова фондација у међуратној Југославији*, Загреб, 2005.
- С. Ђуровић, *Државна интервенција у индустрији Југославије (1918-1941)*, Београд, 1986.
- М. Ерић, *Аграрна реформа и колонизација 1918-1941*, Сарајево, 1958.
- *Жена и рађање на Косову и Метохији*, зборник радова, Београд, 1988.
- А. Животић, *Југославија, Албанија и велике силе 1945-1961*, Београд, 2011.
- Н. Жутић, *Соколи. Идеологија у физичкој култури Краљевине Југославије 1929-1941*, Београд, 1991.
- *Задужбине Косова: споменици и знамења српског народа*, одговорни уредник Атанасије Јевтић, Београд, 1987.

- Г. Зајми, *Уставно – правна заштита и третман језика националних мањина у Европи између два светска рата*, Приштина, 1982.
- *Зборник округлог стола о научном истраживању Косова*, САНУ, Београд, 1988.
- Х. Здравковић, *Политика жртве на Косову. Идентитет жртве као примарни дискурзивни циљ Срба и Албанаца у упорном сукобу на Косову*, Београд, 2005.
- С. Зечевић, *Сиромаштво Југославије. Предлог за увођење и организацију обавезне радне службе*, Београд, 1936.
- *Илири и Албанци*, зборник радова, САНУ, Београд, 1988.
- П. Имами, *Срби и Албанци кроз векове*, Београд, 1998.
- М. Исић, *Основно школство у Србији 1918-1941*, I, Београд, 2005.
- М. Исић, *Социјална и аграрна структура Србије у Краљевини Југославији (према попису становништва од 31. марта 1931. године)*, Београд, 1999.
- *Ислам, Балкан и велике силе (XIV-XX век)*, зборник радова, Београд, 1997.
- *Историјски архив Комунистичке партије Југославије*, том 2, Конгреси и земаљске конференције КПЈ: 1919-1937, Београд, 1950.
- М. Јагодић, *Српско-албански односи у Косовском вилајету (1878-1912)*, Београд, 2009.
- М. Јагодић, *Уређење ослобођених области Србије: 1912-1914: правни оквир*, Београд, 2010.
- М. Јанићијевић, *Стваралачка интелигенција међуратне Југославије*, Београд, 1984.
- З. Јањетовић, *Деца царева, пасторчад краљева. Националне мањине у Југославији 1918-1941*, Београд 2005.
- А. Јевтић, *Од Косова до Јадовна*, Београд, 2002.
- В. Јовановић, *Вардарска бановина 1929-1941*, Београд, 2011.
- В. Јовановић, *Југословенска држава и Јужна Србија 1918-1929 (Македонија, Санџак, Косово и Метохија у Краљевини СХС)*, Београд, 2002.
- Г. Јовановић, *Косово и Метохија у светлу етнологије. Прилог библиографији*, Београд, 2004.
- М. Јовановић, *Између Шар планине и Осогова*, Скопље, 1933.
- Н. Јовановић, *Земљорадничка левица у Србији 1927-1939. године*, Београд, 1994.

- Ф. Карчић, *Муслимани Балкана: Источно питање у XX вијеку*, Тузла, 2001.
- *Косово и Метохија – изазови и одговори*, Београд, 1997.
- *Косово и Метохија у великоалбанским плановима 1878-2000*, Београд, 2001.
- *Косово и Метохија у светлу етнологије: зборник радова*, Београд, 2004.
- *Косово и Метохија у српској историји*, Београд, 1989.
- *Косовска Митровица и околина*, уредници Али Хадри и Живко Аврамовски, Приштина, 1979.
- Л. М. Костић, *Административно право Краљевине Југославије*, књ. 1, Београд, 1933.
- Г. Кривокапић-Јовић, *Оклоп без витеза. О социјалним основама и организационој структури Народне радикалне странке у краљевини Срба, хрвата и Словенаца (1918-1929)*, Београд, 2002.
- Б. Кризман, *Вањска политика југославенске државе 1918-1941*, Загреб, 1975.
- Б. Крстић, *Косово између историјског и етничког права*, Београд, 1994.
- Ђ. Крстић, *Колонизација у Јужној Србији*, Сарајево, 1928.
- С. М. Куколеча, *Индустрија Југославије 1918-1938*, Београд, 1941.
- З. Кулунџић, *Политика и корупција у краљевској Југославији*, Загреб, 1968.
- Б. Лекић, *Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1918-1941*, Београд, 2002.
- М. Лутовац, *Гора и Опоље: антропогеографска испитивања*, Београд, 1955.
- М. Лутовац, *Ибарски Колашин: антропогеографска испитивања*, Београд, 1954.
- Ђ. Микић, *Друштвене и економске прилике косовских Срба у XIX и почетком XX века: од чифчијства до банкарства*, Београд, 1988.
- Е. Милак, *Италија и Југославија 1931 -1937*, Београд, 1987.
- А. Милатовић, *Космет 1935-1945. Моја сведочења*, Београд, 1990.
- П. Миленковић, *Историја грађења железница и железничка политика код нас (1850-1935)*, Београд, 1936.
- Ч. Митриновић, *Колонизација јужних крајева*, Београд, 1939.
- А. Митровић, *Пропитивање Клио: огледи о теоријском у историографији*, Београд, 1996.
- А. Д. Младеновић, *Јужна Србија. Вардарска бановина у речи, слици и броју*, Београд, 1940.

- В. Николић – Стојанчевић, *Етнолошка проучавања Срба у Метохији*, Приштина, 2003.
- М. Николић, *Албанија – Срби и Албанци: вековни непријатељи или судбински упућени једни на друге*, Београд, 1991.
- М. Обрадовић, *Аграрни односи у Косовској Митровици и околини између два светска рата*, сепарат, Приштина, 1979.
- М. Обрадовић, *Аграрна реформа и колонизација на Косову (1918-1941)*, Приштина, 1981.
- М. Обрадовић, *Став КПЈ према аграрном и сељачком питању на Косову 1918-1941*, сепарат, Загреб, 1980.
- Ј. Османи, *Архивска грађа о аграрној реформи и колонизацији на Косову: 1918-1941*, дисертација, Љубљана, 1984.
- Б. К. Павловић, *Албанизација Косова и Метохије*, Београд, 1996.
- М. Павловић. П. Марковић, *Косово и Метохија: прошлост, памћење, стварност*, Нови Сад, 2006.
- М. Павловић, Д. Бонцић, ..., *Косово и Метохија 1920-2012, хронологија*, Београд, 2012.
- Р. М. Перовић, *Краљевина Југославија – кратак преглед*, Скопље, 1937.
- Б. Петрановић, *Историја Југославије 1918-1988*, књ.1, Београд, 1988.
- Б. Петрановић, *Србија у Другом светском рату*, Београд, 1992.
- З. Петровић, *Индустрија и рударство Јужне Србије (Вардарске бановине)*, Београд, 1940.
- Љ. Петровић, *Југословенско међуратно друштво у мрежи власти*, Београд, 2009.
- Ј. Плетерски, *КПЈ и национално питање 1919-1941*, Београд, 1971.
- М. Поповић, М. Тимотијевић, М. Ристовић, *Историја приватног живота у Срба: од средњег века до савременог доба*, Београд, 2011.
- *Пролетер*, уредник Перо Морача, Београд, 1987.
- А. Пуриватра, *Југословенска муслиманска организација у политичким односима у Југославији*, Сарајево, 1974.
- В. Радовановић, *Географске основе Јужне Србије*, Скопље, 1937.
- М. Радојевић, *Удружена опозиција 1935-1939*, Београд, 1994.

- Р. Рајовић, *Аутономија Косова*, Београд, 1985.
- К. Ристић, *Мало Косово*, Приштина, 1971.
- К. Ристић, *Тенденција развоја сеоских насеља у Косовској котлини*, сепарат, Скопље, 1972.
- Т. Секулић, *Сеобе као судбина*, Приштина, 1994.
- Б. Симић, *Пропаганда Милана Стојадиновића*, ИНИС, Београд, 2007.
- В. Симеуновић, *Становништво Југославије и социјалистичких република 1921-1961. Укупно становништво, полна и старосна структура*, Београд, 1964.
- S. Skendi, *Albania*, New York, 1958.
- S. Skendi, *The Albanian national awakening: 1878-1912*, Princeton, 1967.
- *Споменица двадесетпетогодишњице ослобођења Јужне Србије 1912-1937*, уред. Алекса Јовановић, Скопље, 1940.
- *Срби и Албанци у XX веку*, зборник радова, Београд, 1990.
- Ђ. Станковић, Љ. Димић, *Историографија под надзором*, Београд, 1996
- Т. Стојков, *Влада Милана Стојадиновића 1935-1937*, Београд, 1985.
- Т. Стојков, *Опозиција у време шестојануарске диктатуре 1929-1935*, Београд, 1969.
- Љ. Стојковић, М. Мартић, *Националне мањине у Југославији*, Београд, 1953.
- Д. Тасић, *Рат после рата: војска Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца на Косову и Метохији и у Македонији 1918-1920*, Београд, 2008.
- В. Терзић, *Слом Краљевине Југославије*, књ. 1-2, Београд, 1983.
- С. Терзић, *Стара Србија: драма једне цивилизације: Рашка, Косово и Метохија, Скопско – тетовска област*, Београд, 2012.
- Д. Тешић, *Југословенска радикална заједница у Србији 1935-1939*, Београд, 1997.
- Џ. Тош, Л. Шон, *У трагању за историјом*, Београд, 2008.
- А. Урошевић, *Аграрна реформа и насељавање*, сепарат, Скопље, 1937.
- А. Урошевић, *Вучитрн*, Скопље, 1938.
- А. Урошевић, *Гњилане и околина*, Гњилане, 2001.
- А. Урошевић, *Качаник*, Скопље, 1932.
- А. Урошевић, *Косово*, Приштина, 2006.

- А. Урошевић, *Косовска Митровица: антропогеографска испитивања*, сепарат, 1957.
- А. Урошевић, *Липљан – антропогеографска испитивања*, сепарат, 1954.
- А. Урошевић, *Новобрдска Крива река-антропогеографска испитивања*, Београд, 2009.
- А. Урошевић, *О племенским особинама Арбанаса на Косову и преношењу племенских имена на друго становништво*, Београд, 1961.
- А. Урошевић, *О Косову: градови, насеља и други антропогеографски списи*, Приштина, 2009.
- А. Урошевић, *Приштина: антропогеографска испитивања*, сепарат, Београд, 1951.
- А. Урошевић, *Урошевац: варошица на Косову*, Скопље, 1936.
- А. Урошевић, *Шарпланинска жупа Сиринић*, сепарат, Скопје, 1948.
- Л. Февр, *Борба за историју*, Београд, 2004.
- М. Филиповић, *Исхрана јужносрбијанског сељака*, Београд, 1937.
- М. Филиповић, *О етнолошком проучавању Јужне Србије*, Скопље, 1930.
- М. Филиповић, *Различита етнолошка грађа*, Београд, 1967.
- М. Фолић, *Комунистичка партија Југославије на Косову 1919-1941*, Приштина, 1987.
- А. Хадри, *Политика народног фронта и априлски одбрамбени рат 1941. године на Косову и Метохији*, Приштина, 1969.
- С. Хасани, *Косово- истине и заблуде*, Загреб, 1986.
- Д. Херцигоња, *Велика Британија и спољнополитички положај Југославије 1929-1933*, Београд, 1987.
- Ј. Хоптнер, *Југославија у кризи 1934-1941*, Ријека, 1973.
- Б. Храбак, *Цемијет: организација муслимана Македоније, Косова, Метохије и Санџака 1919-1928*, Београд, 2003.
- Д. Худелист, *Косово, битка без илузије*, Загреб, 1989.
- Д. Цветковић, *Соколи и соколски слетови*, Београд, 1998.
- Ј. Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље. Основи антропогеографије*, Београд, 1966.

- Ф. Чулиновић, *Југославија између два светска рата*, књ. 1-2, Загреб, 1961.
- Ф. Чулиновић, *Правосуђе у Југославији*, Загреб, 1946.
- М. Чучковић, *Опиумско питање и изгледи на преоријентацију привреде Јужне Србије*, Скопље, 1939.
- П. Џелетовић Иванов, *Качаци Косова и Метохије*, Београд, 1990.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- А. Авдић, "Југословенско-турски преговори о исељавању муслиманског становништва у периоду између два светска рата", *Новопазарски зборник*, бр. 15, Нови Пазар, 1991.
- А. Авдић, "Општи поглед на миграциона кретања муслиманског становништва на Балкану од краја XIX века до закључења Југословенско-турске конвенције (11. јула 1938)", *Новопазарски зборник*, бр. 9, Нови Пазар, 1985.
- Ж. Аврамовски, "Границе Краљевине СХС с Албанијом", *Историја 20. века*, вол. 10, бр. 1-2, 1992.
- Ж. Аврамовски, "Прилог питању италијанско-албанске иредентистичке пропаганде на Косову и Метохији у време Минхенске кризе и окупације Албаније", *Историјски гласник*, 2-3, 1964.
- Г. Антонић, "Косовски комитет и Краљевина СХС у светлу југословенских извора 1918-1920", *Историја 20. века*, вол. 24, бр.1, 2006.
- М. Базић, "Средњошколски систем образовања у Косовској Митровици 1919-1933", *Баштина*, бр. 27, 2009.
- С. Банцовић, "Ратови и демографска деосманизација Балкана 1912-1941", *Прилози*, бр. 32, Сарајево, 2003.
- М. Bjelajac, "Migrations of ethnic Albanians in Kosovo 1938-1950", *Balkanica*, br.38, 2007.
- Ђ. Борозан, "Ратне операције на фронту према Албанији и Македонији током априлског рата 1941. године", *Војно дело*, вол. 48, бр. 2, 1996.
- Б. Бошковић, А. Апостолов, "Став КПЈ према аграрној реформи и колонизацији на Косову и Метохији 1919-1941", зборник *Косово I*, Приштина, 1972.

- Н. Вавић, "СКОЈ у Косовској Митровици и околини 1919-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- Н. Васић, "Банкарство у Јужној Србији и Косову и Метохији од 1912. до 1937. године", *Баштина*, бр. 24, 2008.
- В. Виријевић, "О занатству и трговини у градским насељима Косова и Метохије 1918-1941. године", *Баштина*, бр. 22, 2007.
- М. Војводић, "Берлински конгрес и Призренска лига", *Историјски гласник*, бр.1/2, 1989.
- Н. Гаћеша, "Аграрни програми грађанских политичких партија у Југославији између два светска рата", *Југословенски историјски часопис*, 1-2, 1987.
- Н. Гаћеша, "Колонизација Срба и Црногораца у Краљевини Југославији и ФНРЈ (1918-1948)", *Сеобе српског народа од 14. до 20. века*, Београд, 1990.
- Q. Gexha, "Rinia dhe BURAJ ne Gjakove 1918-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- М. Гласер, "Кратак преглед социјалног осигурања у Краљевини Југославији", *Радничка заштита*, бр. 6-7, Загреб, 1935.
- Б. Глигоријевић, "Интереси великих сила у Албанији и угрожавање безбедности Југославије 1919-1939", *Југословенски историјски часопис*, год. 33, бр.1/2, 2000.
- Б. Глигоријевић, "Положај Шиптара у Југославији и одлука савета Друштва народа", *Југословенски историјски часопис*, 1-2, 1998.
- Ж. Д. Денић, "Индустрија и рударство Косова 1918-1941", зборник *Косово I*, Приштина, 1972.
- Љ. Димић, "Просветна политика Краљевине Југославије на Косову и Метохији 1918-1941 и историографија", *Историја 20. века*, 1-2, 1990.
- В. Ђурђевић, "Неколико привредних проблема Вардарске бановине", *Привредни летопис Задужбине Николе Спасића*, књ. 1, Београд, 1936.
- Н. Жутић, "Римокатоличка мисија и клерикализам на Косову и Метохији у Краљевини Југославији", *Историја 20. века*, вол. 17 бр. 1-2, 1999.
- В. Јовановић, "Губици југословенске жандармерије у сукобима са качацама и комитама 1918-1934", *Токови историје*, бр. 1-2/2007, Београд, 2007.

- В. Јовановић, "Жандармерија Краљевине СХС у "новоослобођеним областима" 1918-1929", *Војноисторијски гласник*, бр. 1-2/2002, Београд, 2002
- В. Јовановић, "Здравствене прилике у Јужној Србији 1918-1929", *Југословенски историјски часопис*, бр. 1-2, Београд, 1999.
- В. Јовановић, "Интерминистеријална конференција Краљевине Југославије о исељавању "несловенског елемента" у Турску (1935)", *Прилози*, бр. 35, Институт за историју у Сарајеву, Сарајево, 2006.
- В. Јовановић, "Историјско, свакодневно и приватно на простору Вардарске бановине", *Приватни живот код Срба у двадесетом веку*, приредио Милан Ристовић, Сlio, Београд, 2007.
- В. Јовановић, "Пољопривреда Јужне Србије у југословенским оквирима 1918-1929", *Срби и Југославија: држава, друштво, политика*, Зборник радова, Београд, 2007.
- В. Јовановић, "Природни ресурси и њихова експлоатација – пример Вардарске бановине", *Архив*, вол. 10, бр. 1-2, 2009.
- В. Јовановић, "Токови и исход међуратне колонизације Македоније, Косова и Метохије", *Токови историје*, бр. 3/2006, Београд, 2006.
- В. Јовановић, "Турци у Јужној Србији 1918-1929", *Српска слободорска мисао*, III, 10, 2001.
- В. Јовановић, "Физичка култура и спорт као део националне политике, Случај Вардарске бановине", *Лесковачки зборник*, XLVI, Лесковац, 2006.
- В. Јовановић, "У потрази за домовином? - миграције муслимана из Југославије у Турску 1918-1941", *Токови историје*, бр. 1-2, 2008.
- А. Кадиевић, "О раду руских архитеката у Јужној Србији између два светска рата", *Лесковачки зборник*, бр. 41, Лесковац, 2001.
- Ј. Кецман, "Оснивање и рад друштава женског покрета у Приштини и Косовској Митровици", зборник *Косово I*, Приштина, 1972.
- И. Лах, "Старосна структура становништва у Југославији", *Социјални архив*, бр. 7-8, Београд, 1940.
- Д. Маликовић, "Качачки покрет на Косову и Метохији 1918-1924", *Новопазарски зборник*, књ. 25, Нови Пазар, 2001.

- Г. Мирковић, "Комунистичка партија Југославије и просветно-културне прилике на Косову између два рата", зборник *Косово XI*, Приштина, 1982.
- А. Мушовић, "Муслимани у данашњици", *Српски књижевни гласник*, 59, 1940.
- Е. Мушовић, "Југословенско исељеништво у Турској", *Зборник радова Етнографског института*, књ. 12, Београд, 1981.
- М. Обрадовић, "Аграрни односи на Косову 1918-1941", *Југословенски историјски часопис*, бр. 1-4, Београд, 1978.
- М. Обрадовић, "Насељавање добровољачких породица на Косово и Метохију 1918-1941", *Добровољци у ослободилачким ратовима Срба и Црногораца: зборник радова*, Београд, 1996.
- М. Обрадовић, "Ревизија аграрне реформе на Косову", зборник *Косово III*, Приштина, 1974.
- А. Павловић, "Насеља Срба и Црногораца колонизованих на Косову и Метохији у периоду између 1918. и 1941. године", *Баштина*, бр. 25, 2008.
- А. Павловић, "Прилог проучавању економије колониста на Косову и Метохији 1918-1941", *Архив*, вол.11, бр.1-2, 2010.
- А. Павловић, "Просторни распоред Срба и Црногораца колонизованих на Косову и Метохији у периоду између 1918. и 1941. године", *Баштина*, бр. 24, 2008.
- М. Павловић, "Југословенско- српска историографија о Косову", *Историја XX века*, 2/2004.
- М. Павловић, "Коста Миловановић Пећанац у међуратној Југославији 1918-1941", *Историја XX века*, 2/2000.
- Ж. М. Перић, "Политичка реорганизација државе", *Наша стварност*, бр. 9-10, септембар 1937.
- М. Pirraku, "Kulturno-prosvetni pokret Albanaca u Jugoslaviji (1919-1941)", *Jugoslovenski istorijski časopis*, 1-4, 1978.
- Б. Петрановић, "Модернизација у условима национално нестабилног друштва (југословенско и српско искуство)", *Србија у модернизацијским процесима XX века*, Београд, 1994.
- Д. Петровић, "Стање шумарства у Србији и Јужној Србији и задаци ради његовог унапређења", *Привредни летопис Задужбине Николе Спасића*, књ. 1, Београд, 1936.

- Љ. Петровић, "Прилог историји српског стрељаштва на Косову и Метохији 1935-1956", *Историја 20. века*, вол.26, бр.1, 2008.
- Ј. Предојевић, "Традиционални брачни и породични односи албанског становништва са Косова и Метохије у светлу законика Леке Дукађинија", *Становништво*, вол. 40, бр. 1-4, 2002.
- С. М. Протић, "Државни буџети за вријеме од 1. јануара 1919. до данас", *Privredni almanah Jugoslovenskog Lloydа, Zagreb*, 1929.
- Р. С. Пурић, "Анализа састава радништва и радног тржишта Јужне Србије", *Социјални архив*, бр. 5-6, Београд, 1939.
- Р. С. Пурић, "О печалбарима Јужне Србије", *Радничка заштита*, бр. 4/1934.
- Р. Радић, "Утицај развоја Српске православне цркве на модернизацијске процесе у Србији и Југославији", *Србија у модернизацијским процесима XX века*, ИНИС, Београд, 1994.
- В. Радовановић, "Антропогеографска испитивања 1929. године у Подујеву – варошица и засеоци", *Гласник Етнографског института САНУ*, бр. 47, 1998.
- Р. Раичевић, "СКОЈ у Пећи и околини 1919-1941", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- F. Rexhepi, "BRKJ ne Gjilan e rrethine 1919-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- С. Смлатић, "Исељавање југословенских муслимана у Турску и њихово прилагођавање новој средини", *Исељеништво народа и народности Југославије и његове узајамне везе с домовином*, Загреб, 1978.
- Ђ. Ставретовић, "КПЈ у Призрену 1919-1945", зборник *Косово XI*, Приштина, 1982.
- М. Стефановић, "Наша жандармерија", *Полиција*, бр. 9-12, Београд, 1936.
- М. Стојадиновић, "Размишљања о Јужној Србији", *Савремена општина*, бр. 31, Београд, 1931.
- М. Shatri, "BRKJ ne Prizren dhe rrethine 1919-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- М. Фолић, "Акције студената Косова за права албанског народа у периоду 1937-1941", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.

- М. Фолић, "Обнављање и делатност Комунистичке партије Југославије на Косову 1930-1941", зборник *Косово XI*, Приштина, 1982.
- М. Фолић, "Појава фракције и очување јединства КПЈ на Косову у периоду 1937-1940", зборник *Косово II*, Приштина, 1973.
- А. Хадри, "Консолидација Комунистичке партије Југославије на Косову у периоду 1937-1941", *Токови револуције*, бр. 6, 1971.
- А. Хадри, "Косово и Метохија у Краљевини Југославији", *Историјски гласник*, 1-2, 1967.
- S. Hashani, "Bashkimi I rinise komuniste te Jugosllavise (BRKJ) ne Ferizaj dhe rrethine 1919-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- I. Hoti, "BRKJ dhe rinia perparimatare e Prishtines dhe e rrethines 1919-1945", зборник *Косово VIII*, Приштина, 1979.
- Х. Хоџа, "Узроци, проблеми и последице миграција становништва Косова и припадника албанске националности у иностранство", *Исељеништво народа и народности Југославије и његове узајамне везе са домовином*, Загреб, 1978.

**Наставном и научном већу
Филозофског факултета
Београд**

Изабрани одлуком Наставног и научног већа Филозофског факултета у Београду у комисију за писање „Реферата о квалификованости кандидата и подобности предложене теме докторске дисертације“ - „**Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929-1941**“, кандидата Божице Славковић, слободни смо да поднесемо следеће стручно

М И Ш Љ Е Њ Е

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Колегиница Божица Славковић припада најмлађој генерацији историчара. Рођена је 16.09.1987. у Призрену. Основну школу је похађала у Призрену и Београду а гимназију у Београду. Оба нивоа образовања окончала је са просечном оценом 5.00 и добитник је Вукове награде. Студије историје уписала је на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду и са успехом их окончала одбравивши са највишом оценом дипломски рад „Батаљони организованих Арнаута 1919-1921. године“. Током основних студија, које је завршила у предвиђеном року и као прва у генерацији (октобар 2009), колегиница Славковић је имала просечну оцену 9,2. Рад је оцењен највишом оценом (10). Исте године уписала је мастер студије и са просеком 10.00 их окончала 2010. године одбравивши високооцењени мастер рад „Југословенско-албански економски односи 1945-1948. Планови и сарадња“. Током мастер студија колегиница Славковић је била стипендиста Фонда за младе таленте. Докторске студије на истом факултету уписала је 2010/2011. године. Као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја ангажована је као сарадник на пројекту Института за савремену историју у Београду. Укључена је у рад више пројеката које Институт за савремену историју тренутно реализује. Учествовала је са рефератом на два научна скупа.

Колегиница Славковић се огласила у стручној периодици први пут 2010. године објавивши рад („Батаљони организованих Арнаута 1919-1920“ (Војно-историјски гласник, 1,2010, 133-156 стр). Од тада до данас објавила је пет радова и један приказ, а два рада су у штампи.

Тематска интересовања кандидата усмерена су ка изучавању историје Косова и Метохије и друштвене историје југословенске државе.

Тема коју предлаже колегиница Божица Славковић (**„Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929-1941.“**), до сада није систематично истраживана нити целовито презентована. Понајмање је било радова који сагледавају међусобну условљеност политике, економије и културе и истраживања која прате међузависност политике и друштва, сложени однос идеолошког, националног и верског, условљеност политичког, културног и економског. Хронолошки период који тема обухвата само је узгредно обрађиван у радовима прегледног карактера и истраживањима усмереним ка другим питањима и проблемима везаним за простор Косова и Метохије, Србије и Југославије. Уколико је радова и било одликовала их је, најчешће, фрагментарност, истраживање појединих догађаја а сасвим ретко сагледавање процеса који тим догађајима дају смисао. Међу објављеним радовима доминирају прилози посвећени појединим аспектима политичке историје, док је истраживања, тематски усмерених ка изучавању економских и културних прилика на Косову и Метохији, било много мање. Међу одликама постојеће литературе истичемо парцијалност, недовољан ослонац на архивске изворе, занемаривање ширег друштвеног контекста, одсуство компаративног погледа на исте проблеме у непосредном југословенском и балканском окружењу, недостатак критичког односа према изворима и литератури. Такође су уочљиви и различити ставови на поједине сегменте теме у радовима српских и албанских историчара, што упућује на потребу да се целом проблему приступи изнова и критички, са ослоном на темељна истраживања, сабране изворе и изнова исчитану литературу. Имајући све наведено у виду сматрамо да је тема коју предлаже кандидат Божица Славковић не само историографски важна већ друштвено потребна.

Предмет и циљ дисертације

Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији представљају основни предмет истраживања која, у својој докторској дисертацији, намерава да оствари колегиница Божица Славковић. Хронолошке међаше теме одређују година завођења личног режима краља Александра Карађорђевића (јануар 1929), и тренутак уласка југословенске државе у Други светски рат (април 1941). У мери у којој истраживања то буду захтевала хронолошке границе темеће бити прекорачиване. Будући да је простор Косова и Метохије, у наведеном периоду, био административно подељен и у саставу три

бановине (Врбаска, Зетска и Моравска бановина), кандидат ће покушати да реконструише његове оквири, уз уважавање свих специфичности које је административна подела собом носила. Суочавање са историјским наслеђем Косова и Метохије и настојањима државе да конкретним мерама и акцијама „ликвидира“ феудализам, ослободи се отоманске традиције у бројним сегментима друштвеног живота, превазиђе општу друштвену заосталост, обезбеди економски напредак и модернизацију друштва, смири националне и верске тензије, обузда сепаратизме, неки су од важних задатака који чине предмет предложене докторске дисертације колегинице Славковић. Посебно важним предметом истраживања сматрамо сагледавање утицаја који је на Косову и Метохији вршила великоалбанска идеја као и настојања државне идеологије интегралног југословенства да интегрише тај простор у оквирима југословенске државе. Одмеравање утицаја и улоге великих сила и суседних балканских држава на политичка дешавања и укупни друштвени развој Косова и Метохије још једна је од важних тема које чине предмет истраживања ове докторске дисертације. Анализа законодавства, функционисање државне управе, облици у којима се исказивала власт на Косову и Метохији, обострани терор (одозго и одоздо), стање комуникација, начин привређивања, опште културне прилике у којима се живело, однос традиционалног и модерног у српском и албанском друштву на Косову и Метохији, државна улагања у привреду и просвету, постигнути резултати, такође су неке од важних тема укључених у предмет истраживања кандидата.

Покушај да буде сагледана што целовитија слика политичких, економских и културних прилика на Косову и Метохији један је од приоритетних циљева овог истраживања. Посебна пажња ће бити поклоњена простору и његовим потенцијалима. Биће анализиран однос државе и локалних бановинских власти у сфери законодавства, заштите граница, употребе војних, жандармеријских и полицијских ефектива, државне управе, финансија, остварених инвестиција. Међу постављеним циљевима истраживања важно место има реконструкција друштвених структура на Косову и Метохији као и одмеравање утицаја политичких странака, идентификовање страних политичких, економских и културних утицаја, уочавање улоге личности у политичком, економском и културном животу Косова и Метохије, реконструисање свакодневнице, одмеравање оствареног напретка у бројним сферама живота (пољопривреда, индустрија, трговина, занатство, саобраћај, просвета...). Покушај да историографска слика о

политичким, економским и културним приликама на Косову и Метохији буде ослобођена стереотипних представа, идеолошких митова, паушалних оцена, неутемељених вредносних судова такође је један од примарних циљева овог истраживања.

Опис и садржај (структуре по поглављима) дисертације

Структуру будуће докторске дисертације колегинице Славковић чиниће, поред предговора, уводног дела рада и закључка, осма тематски конципираних поглав поглавља. Унутар њих материја ће бити изложена хронолошким редом.

У будућем Предговору докторске дисертације кандидат ће се критички одредити према теми својих истраживања, коришћеној литератури, архивској и објављеној грађи, штампи и периодици. У уводном делу рада, путем три целине, биће презентована историја Косова и Метохије у временима када се оно налазило у оквирима Отоманског царства (1878-1912), Краљевине Србије опхрване кратким периодом мира и годинама проведеним у ратовима (1912-1918) и деценији живота у границама Краљевине СХС (1918-1929).

У првом поглављу дисертације, насловљеном „Простор и његови потенцијали“, пажња ће бити посвећена географским, економским, саобраћајним и геополитичким и стратешким карактеристикама Косова и Метохије. У другом поглављу дисертације, које ће носити наслов „Држава и њено функционисање на Косову и Метохији“, кандидат планира да обради функционисање државне и бановинске власти на Косову и Метохији. На основу доступних извора биће реконструисана државна и бановинска улагања, административни апарат, функционисање државне и бановинске власти оличене у чиновништву, војсци, полицији, жандармерији. У поглављу „Друштво Косова и Метохије“ кандидат ће презентовати резултате истраживања који се односе на друштво и његове структуре (демографска, национална, верска, социјална, полна, поседовна, производна, здравствена...). Подједнака пажња биће посвећена селу и граду Косова и Метохије уз указивање на особености живота, значај и улогу сеоских и градских заједница. Једно од поља интересовања биће и миграције, како „унутрашње“ тако и „спољне“.

У четвртом поглављу дисертације, насловљеном „Југославија, велике силе и балканско окружење“, кандидат планира да обради спољнополитичку позицију Косова и Метохије. У том контексту посебно ће бити истражени разни видови присуства и антијугословенске делатност Италије и Албаније на Косову и Метохији али и утицаји који су стизали из Лондона, Софије,

Букурешта, Атине. Дужна пажња биће посвећена и политици коју је водила југословенска држава у намери да обузда све видове сепаратизма, елиминише носиоце качачких побуна, спречи ширење великоалбанске идеје, контролише делатност страних агентура, води пропагандни рат, ангажује све своје капацитете са циљем да заштити територијални интегритет и независност земље.

Унутрашњеполитичким приликама на Косову и Метохији биће посвећено пето поглавље рукописа докторске дисертације колегинице Божице Славковић. У тим деловима рада кандидат намерава да истражи учинак диктатуре, сагледа деловање политичких странака, идентификује технике политичких борби, протумачи резултате парламентарних и локалних избора, укаже на личности које су учествовале у политичком животу. Шесто поглавље докторске дисертације биће посвећено привреди Косова и Метохије. У тим деловима текста били би саопштени резултати истраживања који се тичу пољопривреде, аграрне реформе и колонизације, индустрије и занатства, саобраћаја, трговине. Посебан акценат би био стављен на мере државних власти и аутохтоних привредних структура на Косову и Метохији да покрену процес модернизације у свим сферама привредних делатности.

У последња два поглавља докторске дисертације, насловљена „Културно-просветне прилике на Косову и Метохији“ и „Свакодневница живота на Косову и Метохији“, кандидат ће покушати да обради широки тематски круг питања везаних за просвету и школу, културу и стваралашто, спорт и свакодневни живот становника Косова и Метохије.

Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживањима

Истраживање које намерава да реализује колегиница Славковић засновано је на више хипотеза које ће рад на историјским изворима и постојећој литератури потврдити, делом кориговати или одбацити. Кандидат полази од претпоставке да су историјско наслеђе, географске карактеристике простора, саобраћајне и привредне прилике, међународне и унутрашњеполитичке околности, умногоме утицале свеукупни живот становништва Косова и Метохије. На чињеницама које говоре о аграрном карактеру Косова и Метохије постављена је хипотеза о успореном процесу индустријализације, урбанизације и свеукупне модернизације тог простора. Међу хипотезама које кандидат поставља налази се и претпоставка да државно законодавство, донето у време диктатуре, није дало очекиване резултате на Косову и Метохији. Кандидат посебно истиче да идеологија декретираног југословенства

(интегралног југословенства) није битније утицала на промену политичке свести становништва Косова и Метохије. Међу значајним хипотезама је и мишљење о видном утицају великоалбанске идеје на албанско становништво Косова и Метохије. Кандидат, такође, полази од претпоставке о неуспеху државних мера аграрне реформе и колонизације на Косову и Метохије. Хипотезе које говоре о природи пропаганде, граничним инцидентима, националним и верским приликама, друштвеним напетостима, немоћи државе да радикално покрене процес промена на Косову и Метохији од такође имају важно место у истраживањима која кандидат намерава да обави.

Методe које ће се у истраживању применити

У својим истраживањима кандидат ће превасходно користити историјски метод. У мери у којој то буде потребно биће упућен на методологију и истраживачке технике својствене другим друштвеним и хуманистичким наукама. Своје анализе и закључке засноваће превасходно на архивској грађи похрањеној у Архиву Југославије, Војном архиву, Архиву Србије. У мери у којој околности то буду допуштале биће консултована и релевантна документација похрањена и у другим архивским институцијама Србије, Македоније и Црне Горе. Са архивском грађом биће комбиновани објављени архивски извори, садржаји објављивани у штампи и периодици, мемоарска грађа и релевантна историографска, политиколошка, правна, економска литература.

Очекивани резултати и научни допринос

Очекујемо да ово тематски ново истраживање буде фактографски богато и по достигнутим резултатима иновативно. Планирана истраживања свакако ће омогућити кандидату да у свим сегментима докторске дисертације прекорачи компилативну раван и презентује нове резултате. Целовита слика политичких, економских и културних прилика на Косову и Метохији (1929-1941), најдиректније ће обогатити српску и југословенску историографију али и подстаћи истраживања у околним балканским историографијама. На тај начин биће омогућено да рационална слика прошлости потисне митологизоване представе које жилаво опстају у свести становника српске и албанске националности. Критички приступ доступним изворима и постојећој литератури свакако ће допринети да историографска слика политичких, економских и културних прилика које су у годинама 1929-1941. постојале на Косову и Метохији, буде много рационалнија од постојеће.

Закључак

Будућа докторска дисертација колегинице Божице Славковић биће заснована на богатој изворној грађи похрањеној у више архивских институција, објављеним изворима, штампи и периодици, релевантној литератури. На тај начин биће остварен сазнајни продор који проширује наша знања о политичким, економским и културним приликама на Косову и Метохији у деценији која је претходила Другом светском рату. Истраживање ће најдиректније допринети рационализацији историографске слике прошлости Косова и Метохије, Србије, некадашње Југославије, балканског окружења. Отуда сматрамо да је целовита обрада наведене теме научно оправдана и друштвено корисна.

Имајући све наведено у виду слободни смо да Наставном и научном већу филозофског факултета у Београду препоручимо да прихвати наш позитиван реферат о предлогу теме докторске дисертације

„Политичке, економске и културне прилике на Косову и Метохији 1929-1941“ и кандидату Божици Славковић одобрите рад на њеној обради.

**У Београду
5.март 2013**

Комисија

**Др Момчило Павловић, научни саветник
Институт за савремену историју у Београду**

**Др Мира Радојевић, доцент
Филозофски факултет у Београду**

**Др Александар Животић, доцент,
Филозофски факултет у Београду**

**Др Љубодраг Димић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду
(ментор и писац реферата)**

